

HĪKISIA MO E
LOTO
FAKATŌKILALO

"He ko ia ia
'oku hiki
hake ia, 'e
fakavaivai
ia; pea ko ia
'oku
fakavaivai
ia, 'e
hakeaki'i ia."

(Luke 14:11)

Ko e ha 'oku mahu'inga fekau'aki mo au? Ko ha fehu'i faingata'a ia ke tali.

Kapau te u lea 'aki ha me'a lahi (tu'unga laukau), 'oku ou fakahaa'i ko e me'a kotoa pe 'oku ou 'i ai mo kuo u lava'i 'iate au pe. Fefe kapau te u lea lahi koe'uhi he 'oku lau au 'e he 'Otua ko Hono foha?

Kapau 'oku 'ikai ke u lea 'aki ha me'a (tu'unga fakatokilalo), 'oku ou fakahaa'i ko e me'a kotoa pe 'oku ou 'i ai mo 'oku ou ma'u 'oku ha'u ia mei he 'Otua.

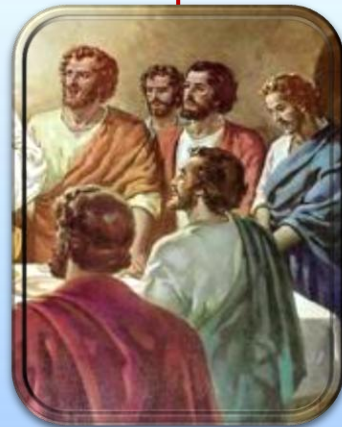
Fefe kapau 'oku 'ikai ke u lea 'aki ha me'a koe'uhi ko e 'ikai ke u ongo'i mahu'inga'ia 'iate au?

Ngaahi sipinga 'o e hikisia

Lusefa

Ko e kau akonga 'a Sisu

Ko e tokotaha t'ānaki tukuhau

Ngaahi sipinga 'o e loto fakatokilalo

Mosese

Ko Sisu, ko e fa'ifa'itaki'anga haohaoa

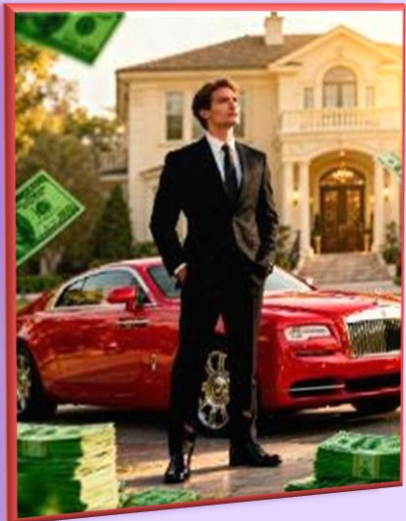

NGAAHI SIPINGA 'O E HIKISIA

LUSEFA

"He ko e me'a kotoa pē 'oku 'i he māmani, ko e holi 'oe kakano, pea mo e holi 'oe mata, mo e laukau 'oe mo'ui, 'oku 'ikai 'oe Tamai, ka 'oku 'oe māmani ia." (1 Sione 2:16)

Kapau 'oku tau talanoa ki he hikisia, kuo pau ke tau lea 'o kau ki he tokotaha na'e fuofua ha'u 'i ai 'a e ongo ko 'eni: Lusifaa. Na'a ne fili ke 'oua na'a fiemalie 'i hono tu'unga, ka na'a ne fie ma'u ke 'alu hake ki ha tu'unga ma'olunga ange. Na'e a'u ki ha taimi, na'a ne holi ke hakeaki'i ia 'o ne faka'amu ke nofo 'i he taloni 'o e 'Otua ('Isaia 14:12-14). Kuo tau "ma'u tukufakaholo" 'a e holi ke fai ha me'a pe 'oku tau fakahoifua ki ai, ke ma'u ha me'a pe 'oku tau fie ma'u, pea ke ma'u ha ngaahi tu'unga 'e lava ke tau ongoongoa pe koloa'ia. Ko e me'a ia 'oku foaki mai 'e he mamani kiate kitautolu! (1 Sione 2:16).

Ka 'oku 'ikai ko e faka'amu kotoa pe ko e hikisia. Ko e fiemālie 'oku ma'u mei he lavame'a 'a ha ki'i tamá, pe taumu'a fakafo'ituituí, 'oku 'ikai ko ha hīkisia ta'elelei ia.

Ko e me'a mahu'inga ke manatu'i 'oku 'ikai fakapapau'i hotau mahu'inga 'i he'etau koloa, poto'i ngaue, mo e ngaahi lavame'a. 'Oku kau 'i he hikisia 'a e 'ikai ke 'oange ki he 'Otua 'a e langilangi 'i he me'a 'oku Ne fai 'i he'etau mo'ui.

KO E KAU AKONGA 'A SISUU

"Pea na'e ai 'ae kikihi foki 'iate kinautolu, pe ko hai 'iate kinautolu 'e lahi. " (Luke 22:24)

Na'a nau nofo mo Sisu 'o laka hake 'i he ta'u 'e tolu. Na'a Ne toki fufulu pe honau va'e mo fakaha kiate kinautolu 'a Hono ta'ata'a na'e lilingi ma'a e taha kotoa. Ka 'i he'ena ma'u me'atokoni efiafi, na'e 'ikai ha kaunga 'o 'ena talanoa ki he ngaahi me'a ni kotoa: ko hai 'iate kinautolu na'e lahi taha? (Luke 22:24).

Na'e hanga 'e he'ena lau kau 'o 'ai ke nau tui na'e totonu ke nau ma'u 'a e tu'unga ma'olunga. Na'e 'ikai te nau lava 'o mahino'i 'a e mafatukituki 'o 'ena ngaahi ongo'i. Na'a nau teke'i 'a e 'Otua mei honau loto koe'uhi ko 'ena hikisia.

Na'e lea hangatonu 'a Sisu ki he me'a na'e hoko: "'Oku ou 'iate kimoutolu 'o hange ko e Tokotaha 'oku tauhi" (Luke 22:27). 'I hono fakalea 'e taha: kapau 'oku ke fie ma'u ke ke ma'ongo'onga 'o hange ko ho 'Eiki, tokoni ki he ni'ihiki kehe.

'Oku talamai 'e he'etau hikisia 'oku taau ke tokoni'i kitautolu 'e he ni'ihiki kehe ('oku tau lelei ange 'iate kinautolu). 'Oku tau fie ma'u 'a e 'alo'ofa 'a e 'Otua ke tau hoko ai ko ha kau tamaio'eiki loto fakatokilalo.

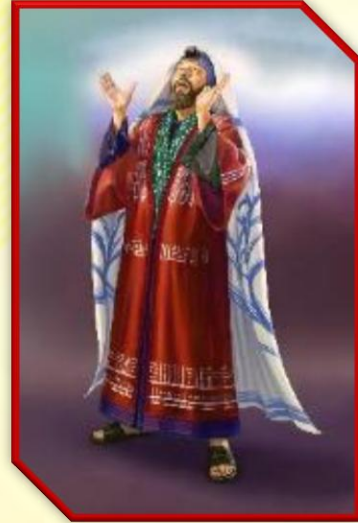

**NGAAHI SIPINGA 'O E LOTO
FAKATOKILALO**

KO E TANAKI TUKUHAU

"Ka na'e tu'u mama'o atu 'ae t'ānaki tukuhau, pea 'ikai fa'a hanga hake hono mata ki he langi, ka na'e si fatafata ia, mo pehē, 'E 'Otua, ke ke 'alo'ofa mai kiate au ko e angahala!' " (Luke 18:13)

Na'e fakaha 'e ha Falesi ki he 'Otua 'a e ngaahi ngaue lelei na'a ne fai pea mo e ngaahi lelei na'a ne ma'u 'i he 'ao 'o Hevani. Ka na'e pehe 'e Sisu na'a ne "lotu kiate ia," kae 'ikai ki he 'Otua (Luke 18:11-12). Ko ha sipinga haohaoa ia 'o e hikisia.

Na'e kole tokoni 'a e tangata tanaki tukuhau ki he 'Otua, he ko ha tokotaha faiangahala ia (Luke 18:13). 'I he'ene fakaha ia 'i he loto fakatokilalo 'i he 'ao 'o e 'Otua, na'a ne "'alu hifo ai ki hono fale kuo tonuhia ia," koe'uhi "he ko ia kotoa pe 'oku ne hakeaki'i ia 'e fakavaivai'i ia, pea ko ia 'oku ne fakavaivai'i ia 'e hakeaki'i ia" (Luke 18:14).

'Oku kamata 'a e loto fakatokilalo mo'oni 'i he taimi 'oku tau fakahaa'i ai 'etau angahala pea kole e tokoni 'a Kalaisi. Pea ...

He 'ikai ke tau lau 'a e ni'ihiki kehe 'oku nau ma'ulalo ange (Fili. 2:3)

He 'ikai ke tau feinga ke tali 'e he kakai (Luke 14:7-11)

Te tau tuku ke 'omi 'e he ni'ihiki kehe 'a e fakalangilangi ko ia kiate kitautolu (Palovepi 27:2)

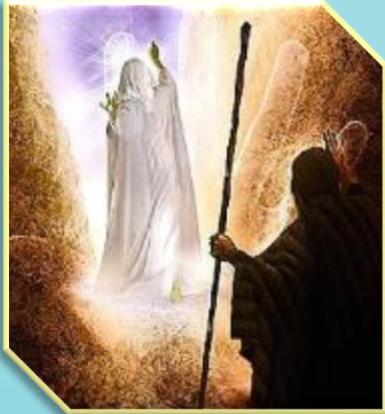
Te tau ma'u 'a e kelesi 'a e 'Otua (Semisi 4:6)

Te tau foaki 'a e 'alo'ofa ko ia ki he ni'ihiki kehe (1 Pita 4:10)

“Ko e tui ‘a Mōsese na‘a ne li‘aki ai, ‘i he‘ene lahi, hono ui ia ko e tama ‘ae
‘ofefine ‘o Felo; ‘O ne fili mu‘a ke ne kātaki ‘ae mamahi fakataha mo e kakai ‘ae
‘Otua, ‘i he‘ene ma‘u ‘ae fiefia ‘oe angahala ‘o fuoloa si‘i;.” (Hepelū 11:24-25)

MOSESE

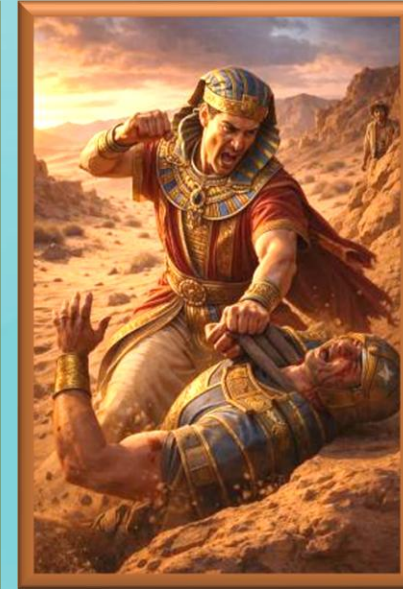
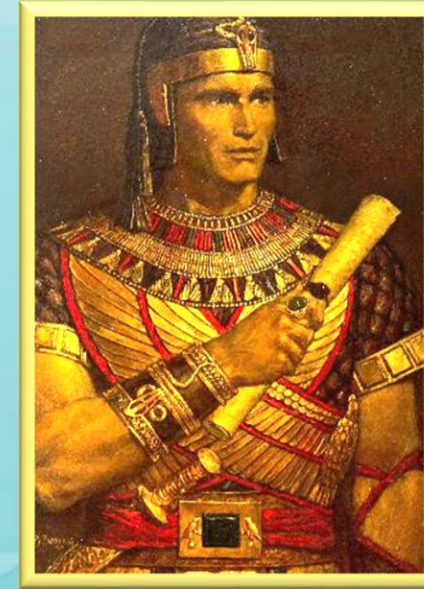

Na‘e ako‘i ‘a Mosese ke hoko ko e Felo hono hoko ‘o ‘Isipite. Ko ha tokotaha fokotu‘utu‘u lelei ia pea na‘a ne ma‘u ha poto faka‘atamai lahi (Ngaue 7:22). ‘I hono ta‘u 40, na‘a ne fakakaukau ke tuku kotoa ‘eni ki he tafa‘aki kae kau fakataha mo hono kakai (Hepelu 11:24-25).

Ko ia ‘a e tokotaha fakatau‘ataina! ‘E fakatau‘ataina‘i ‘e hono to‘ukupu mafimafi ‘a hono ngaahi tokoua! Ko ha fehalaaki lahi. Na‘e ‘ikai lava ke ngāue‘aki ia ‘e he ‘Otuá lolotonga ‘ene tukulotoa ‘a e hīkisia peheé.

Na‘e hoko ia ko ha tangata loto fakatokilalo ‘i ha ta‘u ‘e 40 ‘i he‘ene feohi mo e ‘Otua ‘i he toafa (Nomipa 12:3). Ko ‘eni ‘e lava ke faka‘aonga‘i ia ‘e he ‘Otua ke ‘omi ‘a e ngaahi mahaki faka‘auha; kolosi ‘i tahi; ma‘u ‘a e Fekau ‘e Hongofulu; lea hangatonu ki he ‘Otua; taa‘i ‘a e maka... Na‘e a‘u ‘o ne lava ‘o tali ‘i he loto fakatokilalo ‘a e tautea ki he‘ene to‘onga hikisia, ‘o ne fakahikihiki‘i ‘a e me‘a na‘a ne fai (Nomipa 20:10-12).

‘Oku fakahaa‘i mai ‘e he sipinga ‘a Mosese ‘oku ‘ikai ke tupu fakafokifa pe ‘iate kitautolu ‘a e loto fakatokilalo, ka kuo pau ke tau kole ki he ‘Otua ke ne fakafonu kitautolu ‘aki ia ‘i he ‘aho kotoa pe.

KO SISU, KO E FA'IFA'ITAKI'ANGA HAHAOA

"Pea kuo 'ilo ia 'i he tatau 'oe tangata, na'a ne fakamo'ulaloa'i ia, pea talangofua ki he mate, 'io, 'ae mate 'i he 'akau.!" (Filipai 2:8)

Kuo te'eki ai ke ma'u 'e ha taha 'i he mamani ko 'eni pe 'e teitei ma'u 'a e ma'ongo'onga na'e ma'u 'e Sisu kimu'a pea ne hoko mai ki he sino. Ka na'a ne li'aki 'a e me'a kotoa pe koe'uhi ko 'ene 'ofa kiate kitautolu. 'I he'etau fehanga hangai mo e fakama pehee, ko e me'a kotoa pe 'oku tau ma'u, 'a e me'a kotoa pe 'oku tau 'i ai, pe ko e me'a kotoa pe 'e lava ke tau hoko 'o 'ikai ke tau lava 'o fakahoa atu.

Na'e li'aki 'e Sisu 'a Langi ke pekia ma'a e fa'ahinga 'o e tangata 'i he 'amanaki 'e mahino kiate kitautolu 'ene ngaue 'o e 'alo'ofa pea tali 'ene fakaafe ke tau fetu'utaki mo ia (Filipai 2:5-8). 'Oku 'ikai ha veiveiua, ko e fa'ifa'itaki'anga haohaoa ia 'o e loto fakatokilalo.

"Tuku ke 'iate kimoutolu 'a e fakakaukau ko 'eni, 'a ia na'e 'ia Kalaisi Sisu foki" (Filipai 2:5). 'I He'ene muimui ki He'ene sipinga, "'Oua na'a fai ha me'a 'i he siokita pe fielahi, ka 'i he loto-fakatokilalo, tuku ke taki taha 'ofa ki he ni'ihiki kehe 'iate ia. Tuku ke 'oua na'a ngata pe 'i ho'omou tokanga ki he'ene ngaahi lelei 'a'ana, ka ki he lelei foki 'a e ni'ihiki kehe" (Filipai 2:3-4).

Ko e Saame 'a Tevita.

Saame 138

1 Te u fakamālō kiate koe 'aki hoku loto kotoa pē:

'i he 'ao 'oe ngaahi 'otua te u hiva fakamālō kiate koe.

2 Te u lotu 'o hanga atu ki ho faletapu mā'oni'oni,

mo fakamālō ki ho huafa koe'uhi ko ho'ō 'alo'ofa mo ho'ō mo'oni:

he kuo ke hiki ke mā'olunga hake ho'ō folofola 'i ho huafa kotoa pē.

3 'I he 'aho ne u tangi ai na'a ke talia au,

mo fakamālohi 'aki au 'ae mālohi 'i hoku laumālie.

4 'E Sihova, 'e fakamālō kiate koe 'ae ngaahi tu'i kotoa pē 'o māmani,

'oka nau ka fanongo ki he ngaahi folofola 'o ho fofonga.

5 'Io, tenau hiva 'i he ngaahi hala 'o Sihova:

he 'oku lahi 'ae nāunau 'o Sihova.

6 Ko e mo'oni 'oku mā'olunga 'a Sihova, ka 'oku 'ofa ia ki he angavaivai:

ka 'oku 'ilo 'e ia 'ae laukau ki he mama'ō.

7 Neongo 'eku 'eve'eva 'i he lotolotonga 'oe mamahi, te ke fakaakeake au:

te ke mafao atu ho nima ke ta'ofi ki he 'ita 'a hoku ngaahi fili,

pea ko ho nima to'omata'u te ne fakamo'ui au.

8 'E fakahaohaoa 'e Sihova 'aia 'oku kau kiate au:

ko ho'ō 'alo'ofa, 'E Sihova 'oku tolonga 'o ta'engata:

'oua na'a ke li'aki 'ae ngaahi ngāue 'a ho nima 'o'ou.

“Oku ‘i ai ha vaivai lahi ‘i he ‘ofa pe kiate kita, hakeaki‘i kita, mo e hikisia; ka ‘oku ‘i ai ha malohi lahi ‘i he loto fakatokilalo. ‘Oku ‘ikai pukepuke hotau ngeia mo‘oni ‘i he taimi ‘oku tau fakakaukau lahi taha ai kiate kitautolu, ka ‘i he taimi ‘oku ‘i he‘etau fakakaukau kotoa pe ‘a e ‘Otua pea ulo hotau loto ‘i he ‘ofa ki hotau Huhu‘i mo e ‘ofa ki hotau kainga. ‘E ‘omi ‘e he angavaivai mo e loto fakatokilalo ‘a e fiefia, ka ‘e ‘omi ‘e he fielaahi ‘a e ta‘efiemalie, loto mamahi, mo e ta‘efiemalie ma‘u pe. Ko e ako ko ia ke fakasi‘isi‘i ange ‘etau fakakaukau kiate kitautolu kae lahi ange ki hono ‘ai e ni‘ihi kehe ke fiefia te ne ‘omi kiate kitautolu ‘a e malohi fakalangi.”